

Nr 172

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753); given Stockholms slott den 16 oktober 1959.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att reglerna i kommunallagen om bildande av municipalsamhälle anpassas till den ordning som gäller för förvaltning av kommunala ordnings- och hälsovårdsangelägenheter efter ikraftträdandet av allmänna ordningsstadgan och den nya hälsovårdsstadgan. Anpassningen innebär att municipalbildning för sådan förvaltning icke vidare kan ske med stöd av 79 § kommunallagen.

Vidare regleras genom en övergångsbestämmelse avvecklingen av förvaltningen av ordnings- och hälsovårdsangelägenheter inom municipalsamhällen, som upphör eller får sin verksamhet inskränkt genom de nämnda stadgornas ikraftträdande.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1960.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)

Häri genom förordnas, att 79 § kommunallagen den 18 december 1953 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

79 §.

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse *ordningsstadgan för rikets städer* eller vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan, i brandlagen och brandstadgan eller i *hälsovårdsstadgan*, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föränlidas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan eller i brandlagen och brandstadgan, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föränlidas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Ej må — — — — — särskilt municipalsamhälle.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

Vad i 33 § lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning är stadgat skall gälla i tillämpliga delar, då municipalsamhälle upphört eller fått sina uppgifter inskränkta till följd av att ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) och hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566) upphört att gälla.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 16 oktober 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden NILSSON, STRÄNG, LINDELL, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, *fråga om ändring av 79 § kommunallagen* samt anför härvid följande.

Kommunallagens regler om bildande av municipalsamhälle för handhavande av ordnings- eller hälsovårdsangelägenheter förutsätter att Kungl. Maj:t förordnat om tillämpning av ordningsstadgan för rikets städer, respektive av vad om stad är föreskrivet i hälsovårdsstadgan, inom område på landet, som ej utgör egen kommun. Ordningsstadgan för rikets städer har emellertid upphört att gälla den 1 januari 1958 och därvid ersatts av allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956, som gäller för riket i dess helhet, och den nya hälsovårdsstadgan den 19 december 1958, som träder i kraft den 1 januari 1960, upptager i motsats till den nuvarande hälsovårdsstadgan inga särskilda bestämmelser för stad. Kommunallagens bestämmelser om bildande av municipalsamhälle bör genom en ändring i 79 § anpassas till denna nya reglering på ordnings- och hälsovårdsområdena. I samband härmed uppkommer vissa frågor rörande avvecklingen av sådana municipalsamhällen, som bildats enligt tidigare gällande regler för handhavande av ordnings- eller hälsovårdsangelägenheter. Jag anhåller nu att få upptaga de berörda frågorna till närmare behandling.

Gällande bestämmelser m. m.

Förutsättningarna för bildande av municipalsamhälle och dettas kompetens anges i 79 § *kommunallagen den 18 december 1953*. För att sådan samhällsbildning skall kunna komma till stånd fordras att Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse ordningsstadgan för rikets städer eller vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan, i brandlagen och brandstadgan eller i hälsovårdsstadgan, d. v. s. bestämmelserna i någon av de fyra s. k. stadsstadgorna. Sådant förordnande medför emellertid icke i och för sig att området bildar ett municipalsamhälle. Härför fordras nämligen ytter-

ligare ett beslut av Konungen av innehåll att området skall utgöra ett municipalsamhälle, som äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledes av tillämpningen av den stadsstadga, vars bestämmelser enligt det grundläggande beslutet skall gälla för området. Det för municipalsamhällets uppkomst avgörande beslutet får meddelas endast om särskilda skäl föreligger därtill. Municipalsamhällets kompetens framgår av innehållet i sistnämnda beslut.

Vid tiden för kommunallagens tillkomst gällde, såvitt nu är i fråga, ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 och hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919.

Såsom framgår av rubriken till den gamla *ordningsstadgan* gällde denna endast städerna. Enligt stadgans § 30 kunde den emellertid i tillämpliga delar bli gällande även för köping, hamn, fiskeläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning, när länsstyrelsen beslutat därom och Kungl. Maj:t fastställt beslutet. Den nya ordningsstadgan den 14 december 1958 gäller däremot riket i dess helhet. I stadgan finnes emellertid vissa särbestämmelser, som tar sikte på tätorternas särskilda förhållanden. Tillämpningen av dessa bestämmelser för visst område är emellertid icke beroende av dettas karaktär av stad eller annan samhällsform, ej heller av särskilt förordnande att bestämmelserna skall gälla inom området utan följer automatiskt av att området är stadsplanlagt och beläget inom stad, köping eller annat samhälle, där byggnadslagens bestämmelser för stad äger tillämpning. Det blir till följd härav icke vidare aktuellt att Konungen, såsom förutsattes i 79 § kommunallagen, förordnar att ordningsstadgan eller särskilda bestämmelser i denna skall gälla inom visst område på landet, som icke utgör egen kommun.

I samband med att allmänna ordningsstadgan antogs genomfördes emellertid en ändring i 11 § *lagen om införande av kommunallagen* av innehåll att Konungen, om särskilda skäl föreligger därtill, kan besluta att område på landet, som ej utgör egen kommun, skall utgöra ett municipalsamhälle för vården av de angelägenheter, som föranledes av allmänna ordningsstadgans tillämpning. Municipalsamhällsbildning med stöd av denna bestämmelse innebär i förhållande till sådan samhällsbildning i övrigt en nyhet. Det blir nämligen här icke fråga om tillämpning av bestämmelser i en viss del av en kommun, vilka icke gäller i återstoden av denna, utan municipalsamhällsbildningen innebär i dessa fall en uppdelning på flera organ i kommunen av en förvaltning, som avser tillämpningen av *samma* bestämmelser. Allmänna ordningsstadgan gäller nämligen, såsom förut framhållits, i kommunen i dess helhet. Av föredragande departementschefens yttrande i anslutning till lagändringen framgår emellertid, att denna endast syftade till att möjliggöra att även förvaltning av ordningsuppgifter skall kunna läggas på municipalsamhälle, som framdeles kunde komma att bildas med stöd av 79 § kommunallagen för att handha uppgifter enligt byggnads- eller brandlagstiftningen eller enligt hälsovårdsstadgans stadsbestämmelser. 11 §

i kommunallagens promulgationslag ger däremot icke några regler för frågan, huruvida vid allmänna ordningsstadgans ikraftträdande bestående municipalsamhällen, som förvaltar uppgifter enligt ordningsstadgan för rikets städer, skall — i strid med den vedertagna principen om kommunen såsom förvaltningsenhet — kvarstå såsom särskilda kommunala förvaltningsenheter för ordningsuppgifter efter upphävandet av nämnda stadga och införandet av allmänna ordningsstadgan med giltighet inom hela kommunen. Hur denna fråga regleras har icke avgjorts i lagen. I det sakkunnigbetänkande, som låg till grund för lagstiftningen rörande ny ordningsstadga, uttalades att det ej torde behöva utsägas i kommunallagen, att därest municipalsamhälle vid den nya stadgans ikraftträdande självt vårdade ordningsangelägenheter enligt ordningsstadgan för rikets städer, motsvarande skulle gälla i fråga om den nya stadgan. På denna punkt gjordes i propositionen eller under riksdagsbehandlingen icke något uttalande.

Hälsovårdsstadgan av 1919 upptar i särskilda kapitel bestämmelser för stad och bestämmelser för landet. I 34 § öppnas emellertid möjlighet att göra stadsbestämmelserna tillämpliga även för köping, hamn, fiskeläge eller annat ställe med större sammanträngd befolkning, varvid — liksom enligt ordningsstadgan för rikets städer — länsstyrelsens beslut och Kungl. Maj:ts fastställelse därav fordras. Den nya hälsovårdsstadgan gör däremot ingen formell skillnad på stad och land. Även denna stadga upptar emellertid särskilda bestämmelser för tätorterna, men för dessa bestämmelsers tillämpning är det icke avgörande att området är stad eller utgör någon annan förvaltningsform för tätbebyggt samhälle. Ej heller är bestämmelsernas tillämplighet beroende av att förordnande därom meddelas. Stadgan är nämligen så uppbyggd att dessa särskilda bestämmelser i varje enskilt fall utformats såsom särregler för »hälsovårdstätort». Därmed förstås enligt stadgans definition område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts. Efter den nya hälsovårdsstadgans ikraftträdande den 1 januari 1960 blir det sålunda ej heller på hälsovårdens område aktuellt med förordnande av Kungl. Maj:t att särskilda föreskrifter i hälsovårdsstadgan skall gälla för visst område på landet, som ej utgör egen kommun.

Antagandet av den nya hälsovårdsstadgan föranledde icke någon ändring i kommunallagens promulgationslag, motsvarande den som företogs vid allmänna ordningsstadgans tillkomst. Municipalbildning för förvaltning av hälsovårdsuppgifter enligt nya hälsovårdsstadgan kan sålunda icke ifrågakomma. I frågan vilken ställning som municipalsamhällen, vilka bildats för förvaltning av hälsovårdsangelägenheter enligt gällande stadga, skulle komma att intaga vid den nya stadgans ikraftträdande uttalades i propositionen med förslag till ny hälsovårdsstadga, att sådana samhällen borde upplösas efter stadgans ikraftträdande.

Den 1 oktober 1959 bestod 26 municipalsamhällen, samtliga belägna inom Göteborgs och Bohus län, med förvaltningsuppgifter enbart enligt hälsovårdsstadgan. Av dessa samhällen hade 10 omhänderhaft jämväl för-

valtningsuppgifter enligt ordningsstadgan för rikets städer vid tiden för allmänna ordningsstadgans ikraftträdande. För förvaltning av hälsovårdsangelägenheter jämte byggnads- och brandangelägenheter eller endera av dessa fanns den 1 oktober 1959 60 municipalsamhällen. Totala antalet municipalsamhällen uppgick då till 93.

Municipalsamhällsbildning enligt äldre bestämmelser m. m.

De regler, enligt vilka municipalsamhälle kan bildas för handhavandet av särskilda angelägenheter inom en viss del av en kommun, kan sägas medge ett avsteg från den på kommunalrättens område eljest gällande principen att kommunen utgör en enhet för förvaltningen av kommunens angelägenheter, vare sig dessa i det enskilda fallet berör alla kommunmedlemmar eller endast en viss grupp av dem. Municipalbildningen innebär nämligen att för en bestämd del av kommunen upprättas en särskild förvaltning i fråga om vissa uppgifter, som i och för sig är av den karaktären att de kunnat ankomma på kommunen i dess helhet men som mera påtagligt berör endast kommunmedlemmarna i den särskilda kommundelen.

Bakgrunden till uppkomsten av municipalsamhällsinstitutionen är att söka i det behov av en mera ingripande reglering och därav följande intensivare förvaltning, som på vissa områden uppkommer i samband med tätbebyggelse, även då denna uppstår inom landskommuner. Så länge någon särskild, för tätorterna anpassad reglering icke tillhandahölls av lagstiftningen på de områden, som här närmast är i fråga, nämligen inom ordnings-, byggnads- och brandväsen samt hälsovård, saknades emellertid förutsättningar för att tillskapa en särskild kommunalförvaltning för tätorter på landet. Under 1800-talets senare hälft började emellertid sådan särskild lagstiftning för tätorter komma till stånd men den gällde då städerna i första hand. Endast hälsovårdsstadgan erhöll giltighet för hela riket; den upptog dock därvid särskilda avdelningar för stad och för land. Emellertid öppnades i de för städerna avsedda stadgorna, ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan, möjlighet att genom särskilt förordnande av länsstyrelsen, vilket skulle fastställas av Kungl. Maj:t, bringa stadgornas bestämmelser i tillämpning i tätorter på landet. I samband med sådant förordnande skulle också bestämmas vilka styrelser eller myndigheter som skulle i orten fullgöra vad som enligt vederbörande stadga ålåg lokalmyndighet i stad. Härmed förelåg förutsättningarna för uppkomsten i tätorterna på landet av särskild förvaltning för de i stadgorna reglerade angelägenheterna.

Under de närmaste årtiondena efter stadsstadgornas tillkomst fastställde Kungl. Maj:t förordnanden om deras tillämpning för ett avsevärt antal områden på landsbygden. De bestämmelser som härvid meddelades rörande förvaltningen av uppgifterna var emellertid skiftande. Beslutanderätten i frågor, som rörde området, uppdrogs oftast åt områdets i kommunala ange-

lägenheter röstberättigade invånare, samlade till särskild stämma under en av dem vald ordförande. I flera fall tillkom dock beslutanderätten socknens kommunalstämma. Den allmänt övervakande befogenhet, som tillkom magistraten i stad, anförtroddes antingen åt en särskild styrelse eller åt socknens kommunalnämnd. Bristen på enhetliga och fullständiga regler för förvaltningen av stadsstadgornas uppgifter föranledde emellertid stor osäkerhet och vållade flerstädes tvister.

På riksdagens initiativ tillkom år 1898 särskild lagstiftning i ämnet, varigenom specialkommuner, benämnda municipalsamhällen, tillskapades såsom förvaltningsenheter för vården av uppgifterna enligt stadsstadgorna inom områden på landet, som ej utgjorde egna kommuner. För uppkomsten av municipalsamhälle fordrades enligt denna lagstiftning, som hade formen av ett tillägg till förordningen om kommunalstyrelse på landet, endast att Kungl. Maj:t fastställde förordnande, att stadsstadga skulle vara tillämplig för område på landet, som ej utgjorde egen kommun. Lagen fick emellertid sådan utformning att även område, beträffande vilket Kungl. Maj:t före lagändringens ikraftträdande meddelat sådan fastställelse, skulle vara att anse som municipalsamhälle. Åtskilliga sådana samhällen har därför uppkommit redan innan municipallagstiftningen genomfördes. I lagen upptogs vidare regler för organisationen av municipalsamhälles förvaltning samt förklarades att bestämmelserna om sådant samhälle ej innebar någon ändring i municipalmedlemmarnas rättigheter och skyldigheter i förhållande till landskommunen. Genom särskilt stadgande tillades Kungl. Maj:t befogenhet att i särskilda fall förordna om undantag från de eljest gällande reglerna för municipalsamhälle.

Den genom 1898 års lagstiftning tillskapade ordningen för bildande av municipalsamhälle, enligt vilken sådant automatiskt uppkom vid Kungl. Maj:ts förordnande om tillämpning av stadsstadga, bibehölls i 1930 års lag om kommunalstyrelse på landet. Det må anmärkas att 1930 års kommunallagstiftning huvudsakligen innefattade en formell författningsrevision.

Efter stadsstadgornas tillkomst och införandet av regler om bildande av municipalsamhällen har utvecklingen alltmer påtagligt lett till en utjämning av skillnaderna mellan stad och land. På landsbygden har sålunda ett stort antal tätorter vuxit upp och städerna har i icke oväsentlig utsträckning inkorporerat områden av ren landsbygdskaraktär. På de områden som regleras av stadsstadgorna har denna utveckling — i den mån stadgorna reviderats — avspeglat sig däri, att de nya stadgorna icke ger särskilda regler för städerna utan i stället får generell räckvidd med särregler, där sådana erfordras, som anknyter till de faktiska bebyggelseförhållandena såsom dessa kommer till uttryck i stadsplaner och byggnadsplaner. Den kommunala verksamhetens expansion har vidare nödvändiggjort tillskapandet genom en kommunindelningsreform av större kommuner med tillräckliga resurser för att rationellt omhänderha den kommunala verksamheten. I samma mån

som den kommunala verksamheten utvecklats har nämligen olägenheterna av små kommunala enheter trätt i dagen; härvid har också frågan om municipalsamhälle-ns existens tilldragit sig uppmärksamhet. I samband härmed har framhållits att behovet av en särskild kommunform för vården av angelägenheterna i en tätort icke är detsamma som tidigare. Särskilt har understrukits att kommunerna under senare tid visat större villighet än tidigare att sörja för tätorternas behov och det har påpekats att den ändrade uppfattningen om behovet av municipalsamhälle-ns såsom särskild förvaltningsform tagit sig uttryck i minskat antal framställningar om bildande av nya sådana samhällen och i allt flera framställningar om upplösning av bestående samhällen. Till frågan huruvida municipalsamhällsinstitutionen borde definitivt avvecklas tog statsmakterna emellertid ej ställning vid tillkomsten av 1953 års kommunallag. I denna bibehölls möjligheten att bilda nya municipalsamhällen men förutsättningarna härför skärptes. Municipalsamhälle uppkommer sålunda numera icke automatiskt genom Kungl. Maj:ts förordnande om tillämpning av stadsstadga utan fordrar, såsom förut angivits, därutöver ett särskilt Kungl. Maj:ts beslut om municipalbildningen. Detta beslut får dessutom meddelas endast om särskilda skäl föreligger därtill. Något sådant beslut har hittills icke meddelats.

Departementschefen

I 79 § kommunallagen regleras förutsättningarna för bildande av municipalsamhälle. I överensstämmelse med den ordning som gällde vid tiden för kommunallagens tillkomst utgår lagen härvid från att särskilda bestämmelser gäller för stad på de förvaltningsområden, inom vilka municipalbildning kan ifrågakomma, nämligen inom ordnings-, byggnads- och brandväsende samt inom hälsovården. På ordningsområdet förutsättes sålunda ordningsstadgan för rikets städer vara gällande och på hälsovårdsområdet utgår lagen från att hälsovårdsstadgan upptager särskilda bestämmelser för stad. Ordningsstadgan för rikets städer har emellertid den 1 januari 1958 ersatts av allmänna ordningsstadgan, och den 1 januari 1960 träder den nya hälsovårdsstadgan i kraft. I motsats till sina föregångare är de nya stadgorna uppbyggda så, att de gäller för riket i dess helhet, respektive saknar särskilda bestämmelser för stad. Frånsett önskvärdheten av att formellt bringa lydelsen av 79 § kommunallagen i överensstämmelse med denna senare tillkomna lagstiftning föreligger nu skäl att genom en lagändring jämka lydelsen av nämnda lagrum. Det har nämligen visat sig att med nu gällande lydelse tveksamhet uppkommit rörande de municipalsamhällens ställning, som med stöd av tidigare kommunalrättslig reglering bildats för att förvalta ordningsangelägenheter enligt ordningsstadgan för rikets städer, och det kan förutses att motsvarande tveksamhet efter den nya hälsovårdsstadgans ikraftträdande kan komma att råda rörande municipalsam-

hällen, som bildats för att omhänderha hälsovårdsuppgifter enligt den nuvarande hälsovårdsstadgans stadsbestämmelser och dessas föregångare.

I formellt hänseende bör anpassningen av 79 § kommunallagen självfallet ske genom att hänvisningen till ordningsstadgan för rikets städer och till vad som är föreskrivet om stad i hälsovårdsstadgan uteslutes.

Fråga uppkommer emellertid om i de uteslutna hänvisningarnas ställe skall träda andra bestämmelser, som möjliggör municipalsamhällsbildning även framdeles för förvaltning av ordnings- och hälsovårdsangelägenheter. Vid besvarandet av denna fråga måste beaktas att utvecklingen sedan lång tid tillbaka tydligt visat, att den kommunala verksamheten kan bedrivas ändamålsenligt och effektivt endast om kommunen har sådan storlek, att den kan bygga upp en kvalificerad förvaltning och har ekonomiska resurser för att kunna fullfölja förvaltningsuppgifterna. Municipalsamhällsbildning innebär en splittring av kommunens resurser och påverkar sålunda ogynnsamt förutsättningarna för den kommunala förvaltningen. Insikten om sambandet mellan kommunens storlek och dess förmåga att effektivt handha förvaltningen av de kommunala uppgifterna ledde till den stora kommunindelningsreformen i början av 1950-talet och har på det begränsade område, som förvaltningen genom municipalsamhällen innefattar, kommit till uttryck däri, att under senare år ett förhållandevis stort antal sådana samhällen upplöstes efter framställning från samhällenas styrelser. Bakom denna tendens ligger en ökad benägenhet hos landskommunerna att sörja även för tätorternas särskilda behov i medvetande om tätorternas betydelse för kommunen i dess helhet. Den ändrade synen på ändamålsenligheten av att bilda municipalsamhällen kom vidare till uttryck vid tillkomsten av 1953 års kommunallag, i det man i denna uppställde kravet på att särskilda skäl skulle föreligga för att ett nytt municipalsamhälle skulle få bildas. Det framgår av de uttalanden som härvid gjordes, att man ansåg tiden börja mogna för en avveckling av municipalsamhällsinstitutionen över huvud taget; man var emellertid icke beredd att då taga slutlig ställning till frågan. De erfarenheter som gjorts sedan 1953 jävar i intet avseende riktigheten av den kritiska inställning till municipalsamhällsinstitutionen, som då kom till uttryck. Anledning har emellertid saknats för statsmakterna att ånyo pröva frågan i hela dess vidd. Endast på ett begränsat område, nämligen i fråga om den kommunala förvaltningen av ordningsangelägenheter enligt allmänna ordningsstadgan, har ett ställningstagande av statsmakterna blivit aktuellt. Vid ordningsstadgans tillkomst år 1956 gick man emellertid ej in på de principiella frågorna utan inskränkte sig till att genom en ändring i kommunallagens promulgationslag möjliggöra framtida municipalsamhällsbildning på ordningsområdet på samma restriktiva villkor, som gäller för sådan samhällsbildning i övrigt, och under framhållande av att det vore fråga om en reglering övergångsvis, som i själva verket knappast torde komma att få någon praktisk betydelse. Vad som då förekom kan sålunda

2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1959. 1 saml. Nr 172*

icke anses tyda på någon återgång till den tidigare uppfattningen om behovet av municipalsamhällen.

Med hänsyn till det sagda finner jag att utvecklingen såväl reellt som i vad det gäller lagstiftningen entydigt pekar mot en avveckling av municipalsamhällsinstitutionen. Jag anser därför att några sakliga skäl för att i 79 § kommunallagen bibehålla möjlighet att bilda municipalsamhällen för förvaltning av ordnings- och hälsovårdsangelägenheter icke föreligger.

Allmänna ordningsstadgan och den nya hälsovårdsstadgan är, såsom jag påpekat inledningsvis, så uppbyggda att något utrymme icke finnes för ett förordnande att de — i sin helhet eller i fråga om vissa avsnitt — skall gälla för ett särskilt område inom en kommun men ej i kommunen i övrigt. Uppgifterna blir därmed en angelägenhet för kommunen i dess helhet i motsats till tidigare ordning, då olika bestämmelser, till vilka särskild förvaltning anslöt sig, kunde komma att gälla i olika delar av kommunen. En annan sak är att genom lokala stadgor särskilda bestämmelser kan fastställas för skilda delar av kommunen. Dessa lokalt gällande föreskrifter föranleder emellertid ej särskild förvaltning i de kommundelar, där bestämmelserna gäller. Förvaltningen av uppgifterna är i allmänna ordningsstadgan och nya hälsovårdsstadgan reglerad på samma sätt, vare sig uppgifterna hänför sig till tätort eller till glesbygd. Med hänsyn till stadgoras uppbyggnad föreligger sålunda ej heller från formella utgångspunkter något behov av att medge municipalsamhällsbildning för förvaltning av ordnings- eller hälsovårdsangelägenheter; sådan samhällsbildning skulle endast innebära att samma förvaltningsuppgifter i en kommun lades på olika organ för olika delar av kommunen och sålunda innebära ett avsteg från principen om kommunen som förvaltningsenhet.

Det anförda torde ge vid handen att de nuvarande hänvisningarna i 79 § kommunallagen till ordningsstadgan för rikets städer och till hälsovårdsstadgans bestämmelser för stad bör utgå utan att ersättas med andra regler, som öppnar möjlighet att bilda municipalsamhälle för förvaltning av ordnings- eller hälsovårdsangelägenheter. Den genom ändringen i 11 § i kommunallagens promulgationslag år 1956 införda möjligheten till sådan samhällsbildning på ordningsområdet torde emellertid tills vidare kunna bibehållas intill dess slutlig ställning tagits till spørsmålet om en avveckling av municipalsamhällsinstitutionen över huvud taget. Jag vill emellertid betona att vad som uttalades i propositionen nr 143/1956 om att ändringen knappast torde få någon praktisk betydelse alltjämt äger giltighet.

I samband med att möjligheten försvinner att framdeles bilda nya municipalsamhällen med stöd av 79 § kommunallagen för förvaltningen av ordnings- och hälsovårdsangelägenheter aktualiseras spørsmålet om de på dessa förvaltningsområden bestående municipalsamhällenas ställning. Vid antagandet av allmänna ordningsstadgan meddelades inga bestämmelser i lag i vad mån municipalsamhällen, som bildats för förvaltning av ordnings-

uppgifter enligt ordningsstadgan för rikets städer, skulle bestå efter upphävandet av sistnämnda stadga. Ej heller har antagandet av den nya hälsovårdsstadgan föranlett några lagregler rörande municipalsamhällen som bildats för att handha hälsovårdsangelägenheter enligt nuvarande hälsovårdsstadgas stadsbestämmelser eller dessas föregångare. Vid sådant förhållande torde spørgsmålet om de nu berörda municipalsamhällenas ställning få avgöras med utgångspunkt i de allmänna principer som gäller för kommunalförvaltningen. Härvid är grundläggande att kommunen utgör en enhet för förvaltningen av de kommunen anförtrodda uppgifterna, oavsett om de i det enskilda fallet hänför sig till kommunmedlemmarna i gemen eller endast till en avgränsad grupp. Avsteg från denna princip kan uppenbarligen göras endast med stöd i uttryckliga lagregler. Sådana föreligger i reglerna om municipalsamhällsbildning. Dessa bygger på den förutsättningen att för visst område inom en kommun fordras särskild förvaltning med hänsyn till att för området tillämpas särskilda regler, som icke är gällande i kommunen i övrigt, varför moderkommunen icke har de erforderliga förvaltningsorganen. Då såsom i förevarande fall genom allmänna ordningsstadgans och den nya hälsovårdsstadgans ikraftträdande särregleringen av ordnings- och hälsovårdsangelägenheterna inom viss del av kommunen upphör och enhetliga regler i stället blir gällande inom hela kommunen, bortfaller också behovet av en särskild förvaltning inom den del av kommunen, där särregler tidigare gällt. I överensstämmelse med principen om kommunen såsom förvaltningsenhet bör därför municipalsamhället upphöra och förvaltningsuppgifterna övertagas av kommunen. Något stöd i lag för ett avsteg från denna princip finnes nämligen icke; 11 § i kommunallagens promulgationslag tillåter endast nybildning av municipalsamhällen för förvaltning av ordningsangelägenheter enligt allmänna ordningsstadgan men medger ej att de samhällen, som bestod vid ordningsstadgans ikraftträdande, får fortsätta som sådana och därmed genombryta principen om kommunen som förvaltningsenhet. Och vad det gäller municipalsamhällen för handhavande av hälsovårdsangelägenheter finnes icke ens någon antydning om att en särförvaltning av hälsovårdsangelägenheterna inom en kommun skall kunna anordnas, sedan nya hälsovårdsstadgan trätt i kraft.

Vid nu angivna förhållanden måste ikraftträdandet av allmänna ordningsstadgan och den nya hälsovårdsstadgan anses medföra att municipalsamhällen, som bildats för vården av angelägenheter enligt ordningsstadgan för rikets städer, respektive stadsbestämmelserna i gällande hälsovårdsstadga och dessas föregångare, står utan förvaltningsuppgifter. Konsekvensen härav är att de icke kan bestå såsom municipalsamhällen.

Upplösning av municipalsamhällen, som bildats med stöd av bestämmelserna i äldre kommunallagar, har i praxis skett på det sättet, att Kungl. Maj:t beslutat om upplösningen och därvid, i förekommande fall, förordnat

att vad i vederbörande stadsstadga är föreskrivet för stad alltfört skall äga tillämpning inom det område, som municipalsamhället omfattat. Vidare har i beslutet angivits att vad i 33 § lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning är föreskrivet skall äga tillämpning vid avvecklingen av municipalsamhället.

För upplösningen av de municipalsamhällen, som efter allmänna ordningsstadgans och den nya hälsovårdsstadgans ikraftträdande står utan förvaltningsuppgifter, torde det icke vara erforderligt att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall meddelar ett upplösningsbeslut. Dessa samhällen har nämligen till följd av konstruktionen hos de tidigare reglerna om municipalsamhällsbildning uppkommit automatiskt vid Kungl. Maj:ts förordnande om tillämpning inom deras områden av stadsstadga. När dessa förordnanden vid de nya stadgornas ikraftträdande förfaller, torde samhällena likaså automatiskt upphöra att utgöra förvaltningsenheter.

I anslutning till denna automatiskt skeende upplösning av äldre municipalsamhällen uppkommer emellertid den praktiska frågan, hur avvecklingen av deras förvaltning skall gå till, och det torde vara lämpligt att regler härom meddelas i detta lagstiftningsärende. Härvid torde — i överensstämmelse med vad som skett i praxis vid upplösning av municipalsamhällen genom Kungl. Maj:ts beslut — den reglering som skett av motsvarande frågor vid ändring i kommunal indelning böra göras tillämplig. I en övergångsbestämmelse bör sålunda föreskrivas att vad som är stadgat i 33 § kommunala indelningslagen skall gälla i tillämpliga delar, när municipalsamhälle upphört eller fått sina uppgifter inskränkta till följd av att ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 och hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 upphört att gälla.

Ändringen i 79 § kommunallagen bör träda i kraft den 1 januari 1960, då den nya hälsovårdsstadgan träder i tillämpning.

I enlighet med det anförda har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)*.

Föredraganden hemställer härefter att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga förut omnämnda, inom inrikesdepartementet upprättade förslag till *lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Bo Stenfors